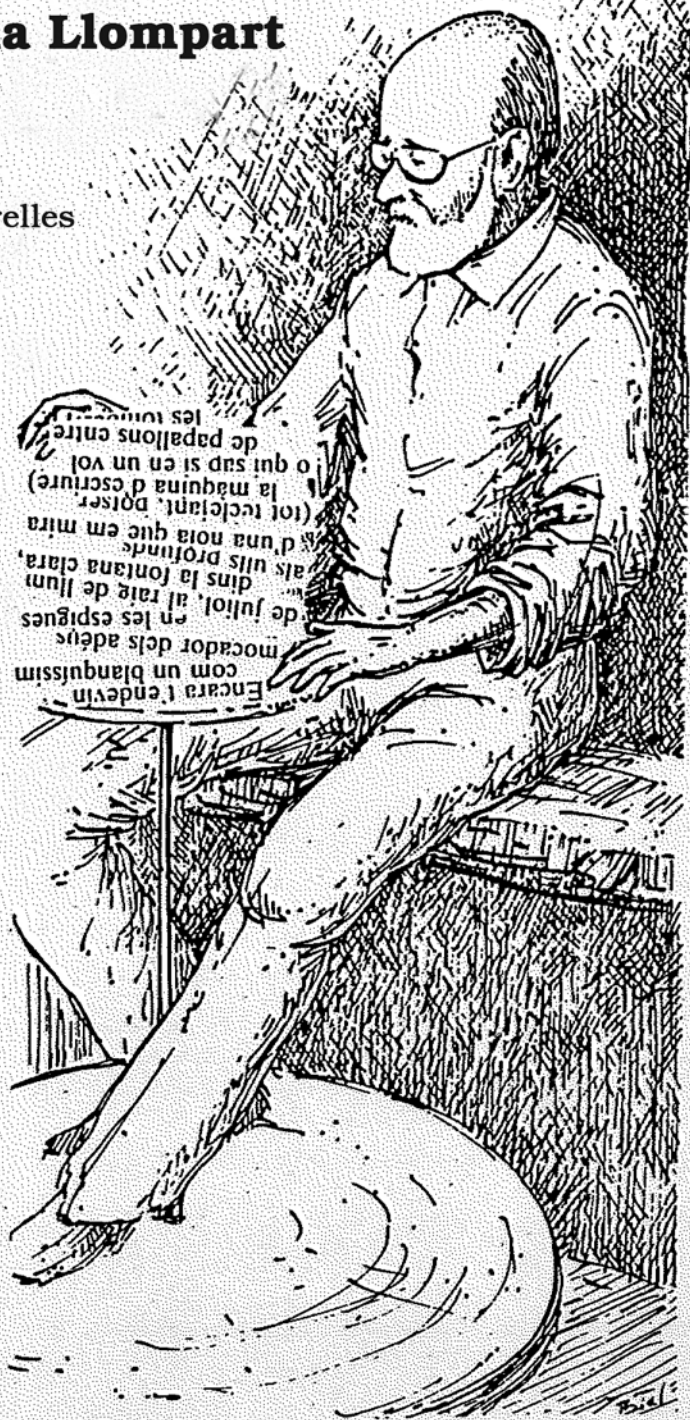

Poemes de Josep Maria Llompart

Selecció de
Bartomeu Cantarelles
i Damià Pons

Encara l'endevin
com un blanquissim
mocador dels adéjus
de juliol, al raie de llum
dins la fontana clara,
als ulls profunde
d'una noia que em mira
(tot recitant, doiser
la màquina d'escriture)
o qui sap si en un vol
de papallons entre
les tumbes.

Suplement
de **PISSARRA**
núm. 65

Poemes de
Josep Maria Llompart

Edició: STEI

Dipòsit legal: PM 0533-1979

Maquetació i impressió: Escola de Formació i Mitjans Didàctics
C/ Marià Canals, 13 · 07005 PALMA

Presentació

Enguany se celebra l'Any Llompart. Un dia arribà a la Secretaria de Normalització Lingüística de l'STEI la idea de recuperar un material històric que forma part del nostre patrimoni col·lectiu: un exemplar antic de la revista Pissarra —a l'STEI ens agrada recordar que és l'única publicació docent que es continua editant en paper a les Illes. Es tractava del número 65 de l'any 1992, íntegrament dedicat al poeta mallorquí sota el títol d'«Homenatge a Josep M. Llompart», amb una nòmina de col·laboradors que, llegida avui, impressiona: l'encetava Aina Moll, hi trobàvem els difunts Antoni Artigues o Josep A. Grimalt, i continuava amb noms com Janer Manila, Felip Munar, Bernat Joan, Isidor Mari o el malaguanyat López Casasnovas.

Aquell número no s'acabava aquí. Inclouia un suplement titulat Poemes de Josep M. Llompart, una antologia a cura de Bartomeu Cantarelles i Damià Pons, elaborada a partir dels diversos aplecs poètics que l'autor havia anat publicant: *Poemes de Mondragó*, *La Terra d'Argensa*, *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona*, *Jerusalem...*

Ben aviat coincidírem que convindria reeditar aquella separata. Amb la mediació de Magdalena Obrador, col·lega nostra al sindicat, ens adreçàrem al director general de l'IEB, el Sr. Llorenç Perelló, que del primer moment ençà es mostrà entusiasmada amb la proposta de tornar a posar aquest material a l'abast del públic. La despesa derivada de la reedició ha estat sufragada íntegrament pel Govern de les Illes Balears, un fet que volem deixar expressament reconegut.

I sense més preàmbuls, donam pas a la paraula del poeta; no volem ocupar un espai que no ens pertoca. És hora de tornar a sentir la veu del Mestre.

STEI

Retrat de família

Petita història familiar

Homenatge a Pompeu Fabra

Us he de confessar que aquestes coses
no fan massa bon dir.
Haver tingut
una infantesa pentinada
com un assolellat diumenge de gener,
dreta com aquells ciris
que portava a la Sang
si els exàmens rutllaven com calia,
no és un motiu d'orgull, ni d'ara fer-ne
un ostentós escarafall.

Però convé que ho sapigueu: mon pare,
ben plantat coronell d'infanteria,
manava molts soldats, i a una veu seva
tots marcaven el pas com si els haguessin
donada corda, i cap no se'n queixava.
El meu avi també era
coronell; emperò aquest de la guàrdia
civil, i, grassonet —algú diu que m'hi assemblo—,
empaitava pel camp els lladregots,
furgava pels vilatges
i les possessions, i, si s'esqueia,
collia els vagabunds
del camí, com si fossin margarides
—esbufegant i congestionat perquè era
una micoia curt d'alè.
I encara el meu besavi,
que també havia estat,
coronell,
i a no sé quina
estranya auditoria condemnava
aquells que no pensaven com pertoca.

(Dins la butxaca en servo
els retrats,
tot de bigotis i medalles.
I —no us vull enganyar— quan de capvespre
els contemplo una estona,
tot sol, amb un somriure
picotejat d'agulles,
se m'encén en els ulls una llum tendra,
una llum —què hi farem! — plena de besos.)

Doncs heu de pensar i creure que el meu pare
i l'avi i el besavi
eren els àngels tutelars de la infantesa
que Déu o no sé qui volgué donar-me.
I em duïen a fer voltes
pel Born o per la Riba, i els diumenges
i les festes colendes
m'empolainaven i m'assabentaven
de com cal que es comporti un bon minyó.

Ells m'ensenyaren el parlar de casa
(una casa amb reserva garantida
de seient confortable
a la llotja del cel),
i a menysprear aquells altres que parlaven
paraules del carrer, mots d'ala curta,
propis d'aquella gent que el pare comandava
i l'avi empresonava
i el besavi jutjava;
paraules sense polpa ni estatura,
que gens no em servirien
si m'arribava el cas
d'haver de manar tropa.
I se'n sortiren
uns a tal punt
(val a dir que nosaltres
teníem mitja cama forastera)
que no se'm coneixia gens l'accent.
Almenys així ho asseguraven
les monges que tenien
cura d'assaonar-me
aquella bona arrel tan dreturera.
I quan sonava
el meu nom polidíssim,
un nom de coronell: *José María*

Llompart y de la Peña,
dins la festa tan tova
de cotons i retòriques,
i jo m'alçava
part damunt de tothom
i em posaven el flocc
color de cel,
les dones de ca nostra s'estremien
agombolant futurs d'aigües ben clares:
primero en español y en catecismo.

I tanmateix —mirau com són les coses—,
no sé què em va passar.
Va ser com si es trencassin les finestres
dins la vena que em va per la mà esquema,
o com si m'enrunassin
tots els castells els rius de les paraules.
Jo no sé com va ser, però es morien
el pare i l'avi i el besavi,
i jo ja no sabia si plorar-los
o obrir de bat a bat totes les portes
on les paraules del carrer trucaven.
Fou aleshores
quan les monges, prudents i condolgudes,
remenaren el cap, i a casa nostra
les dones encetaren un rosari
de sospirs de vellut.

Però fa estona,
molta estona, d'això; i a més no té
potser cap importància. A vegades,
dins el sarró de vagabund em sobta
un bocí del mirall que va trencar-se'm.
I no res més. Camino
camins de rodamon (amb una certa
por que l'avi m'empaiti) i les paraules
han madurat dins mi com una fruita.

Ara soc d'elles i potser dels homes.
Perquè els mots que altre temps jo no sabia
m'han abocat al poble,
als difícils carrers de la ventada,
als indrets ablamats on he de viure
i qui sap si morir.

Un temps, un país

1931

Ja se sap que els matinetes d'abril
són lleugers com una carícia.
El pare va arribar capcot amb el diari,
escrifassà els germans.
En el dinar ningú no motava:
«sí», «no», «p'entura»...
I ullades tristes i soroll de culleres.
Cap al tard
la mare va encendre una animeta
davant l'estampa de la Beata.
En el carrer hi havia una miconona de festa.

Memòries i confessions d'una adolescent de casa bona

1936

Ens mudàrem
a la plaça de toros.
Justament quan tot semblava un conte
il·lustrat de Calleja,
ens mudàrem de cop a la plaça de toros.
Era el combat *a finis*
de l'àngel amb la bèstia
—nosaltres, ja és ben clar, de part de l'àngel.
Em posaren
una camisa nova, ben planxada,
i m'enviaren a jugar a soldats.
Passaven per la vora
fornicacions, disbauxes, gent suada
—el Born n'anava ple—,
i jo somreia.
Passaven per la vora
núvols de sang sorpresa,
de sang
amb els ulls ben oberts,
com astorada
del vent que se l'enduia,
i jo somreia.
Passaven per la vora
les llefiscositats de tots els odis
covant sota la corbata,
i jo no els veia
i somreia.
Aquell any ens mudàrem a la plaça de toros.

Memòries i confessions d'una adolescent de casa bona

D'infant, jo era...

Els diumenges a la tarda rebíem visites

Deixaven els abrics al penja-robes
com qui hi deixa la pell de la mort pròpia,
esquifidament quotidiana.

Ben lligada la màscara —la persona
tràgica— sembraven la llavor
de la conversa fonogràfica
dins l'aire de paper
de la sala.

El disc, un xic ratllat, s'entrebancava
adesiara. S'obrien els badalls;
els ventalls
es tancaven.

Hi havia l'oncle, la tia, les cosines
col·legiales.

La llum de l'horabaixa
menjada d'arnes.

Jo, en un racó, tot sol, sense fitar
ullades de la mort, jugava
amb els soldats de plom.

Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona

Auca del capità Antoni

El capità Antoni
té un xabec tot blanc,
ala d'oronella,
mascaró pintat.

El capità Antoni:
espasí lluent,
casaca brodada
i a la mà un clavell.

El capità Antoni
té ulls de lleó;
li presenten armes
a toc de tambor.

El capità Antoni
vol per berenar
fetges de pirata
cuïts amb aigua-sal.

El capità Antoni
encalça l'anglès
—cametes me valguen,
boires de l'estret!

El capità Antoni
entra dins el port.
Sota la perruca
li brunz un record.

El capità Antoni
ja està per morir...
Brodén les donzelles
al carrer del Vi,

I el capità Antoni
balla un minué
amb angelets bàmbols
a dalt d'un fasser.

Romanç d'En Bernadet

Mortalla d'aigües i lliris
té mon cos encativat,
m'enterraren dins l'arena
per la flor romanial.

Tres ferides s'encengueren
vora el tremolor del mar,
pels tres brolls de flama viva
l'amor vessava cantant.

Adeu, sojorn d'alegria,
blanc palau encastellat.
Adeu, mans de l'estimada,
colomes del finestral.

Qui em tornaria mos llavis,
mesells de besos trencats?
Qui em tornaria mos braços
i el galop del meu cavall?

Ai la flor malaguanyada!
Ai l'enveja dels germans!
Ai el meu cor en l'arena!
Ai llavis blaus de la mar!

Un pastor, flairós d'estrelles,
a la platja ha davallat.

—Oh Bernadet, fill de rei,
cavaller de sol i nard,
resaré per tu a la Verge
Nostra dona de la Mar.

—Oh pastor, lo bon pastor,
la veu em torna de sal,
cançons d'aire no em daries
i tonades de cel blau?

—Oh Bernadet, fill de rei,
l'amor crema al teu costat.
Faré un anell del teu cor
i una flauta de ta sang.

—Oh pastor, lo bon pastor,
tu em toques i no em fas mal;
m'enterraren dins l'arena
per la flor romanial.

Poemes de Mondragó

Us ho diré amb paraules ben planeres:
 jo tenia deu anys –era aleshores
 el temps del *slow fox*, la falda llarga
 i els diumenges lluent de brillantina.
 A casa nostra, a la del camp vull dir
 (si es pot dir camp d'aquell mig quartó rònc
 on el meu pare –el coronell– semblava
 clavellers i tristors), hi havia una ombra
 feta de totes les blavors del vent
 de mil nou-cents trenta i tants. Jo tenia
 una mica d'amor a frec de boca.
 Tocaven hores. Cap al tard collia
 mon pare els crisantems. Dies i núvols.
 En el jardí hi havia un safareig
 on a penes la mort s'emmirallava.

Poemes de Mondragó

I vet ací que avui,
 voltant la cantonada de l'abril,
 tota la llum d'ahir se m'abocava;
 girava, enjogassava, m'envestia
 –1935–, deia o cantava
 muntanya endins la plenitud de l'hora.

*(Dins la casa d'estiu el pare feinejava.
 L'he deixat a l'alcova, adobant no sé què,
 i he corregut, infant, pel caminó florit,
 espantant els verdíssims llangardaixos.)*

Tota la llum d'abans, i la tendresa
 d'una altra primavera. No recordo;
 potser sí que aquell any...

La casa és buida,
 amb els morts, amb la nit, amb els domassos.

La terra d'Argensa

D'infant, jo era
 de mena somniosa. M'abellien
 uns caramels amb tuf de resclosit
 que l'àvia estotjava
 al fons del guarda-robes,
 sota els enagos i les mantellines.
 També sovint, malalt
 tot sol —jo no tenia
 amics—, m'adelitava
 hores i hores repassant estampes
 i llibres d'anar a missa,
 amb àngels melancòlics i daurats estantissos.
 O fantasiejava
 un vell casal amb una por a les golfes,
 sols habitat per una donzella blanca,
 i tot d'estàtues blanques i capvespres.

Un casal com aquests que avui contemplo
 just sortint de Ciutat, adesiara,
 barrats amb pany i clau.
 Carcasses combatudes
 per l'eixutor del camp sense prodigi;
 el camp abandonat, retut, jardins
 deseparats de passos i de roses.
 I tot d'estàtues blanques, i de morts
 que ningú no desvetlla.
 Sé que això no us importa,
 perdoneu-me; però
 no m'he sabut estar de dir-vos-ho.

La terra d'Argensa

**Mots que velluten
la boca de melassa**

Coma-lo-forno

Hi ha mots,
 sobretot si són topònims,
 que us velluten la boca de melassa
 com si fossin mansois i suburbans
 caramels de cafè amb llet.
 Heus ací (posem per cas) Coma-lo-forno.
 Dessota cada «o» hi ha un balneari
 ple d'humitat com una vella estampa,
 amb tot de noies
 vieneses i tuberculosos,
 o qui sap si una donzella druida
 que canta l'ària de Bellini
 enmig d'un devessall de flors boscanes.
 Estimeu els topònims
 —quin goig de dir «topònim»—,
 rabegeu-vos
 dins la saba i el suc dels bells topònims.
 Somiareu geleres
 i cels ennuvolats, i antigues gestes,
 i pirineus, i estanys, i mossèn cinto
 verdaguer, i la petja del diable,
 i boix grèvol, nadals, un almogàver,
 i direu algun mot en aranès.
 Creieu-me:
 sigueu civils, civilitzats, ben casolans.
 Pronuncieu,
 vora la llar dels avis,
 amb molta nit, l'esposa, la fillada,
 les tendres figuretes del pessebre,
 plens de beat enyor, Coma-lo-forno
 (3032 metres).
 Potser aconseguireu
 oblidar dolçament moltes coses.

La terra d'Argensa

La nostra terra

Memòria d'un viatge

De vegades diem: la nostra terra.
 Paraules escollides, aleshores,
 paraules de cristall —no les de cada
 dia: treball, taula, cullera—,
 paraules ben cruixents i tebiones
 acaronen el dring de la conversa:
 paraules
 per al nostre bon ús de patriotes.
 I somriem, molt còmplices.
 Escolteu: jo he vist la pluja
 pels teulats de la vila; he vist carrers
 amb fang, avars de passes; un cinema
 de dissabte, amb tuf d'aixella,
 tristor de cansament i dies núvols,
 aixoplugat dins el capvespre
 de l'alta Besalú, vila de comtes.
 He vist l'or vell del Priorat; les planes
 lentíssimes de l'Ebre
 color de riu i sang; el dur silenci
 dramàtic de Gandesa; l'enrunada misèria
 de l'inclita Morella.
 He vist uns homes
 de sang afadigada,
 ossos humiliats d'enllà dels segles;
 uns homes amb els ulls com ganivetes
 per fitar el cel amarg.
 Aquests homes
 no diuen mai: la nostra terra,
 perquè ells són
 la nostra terra.
 Llavors
 he recordat uns cingles furiosos;
 la llum de la pineda; les muntanyes de l'illa;
 la flaire vellutada
 dels romanins de Formentor.
 Ells són, també,
 la nostra terra.

Epitalami amb música d'orgue

Per escales de temps la sang s'enfila
alçant-se a plenitud.

De Catalunya
arribaren uns homes, es vinklaren
damunt la terra, i la llavor per sempre
germinà dins el solc com un auguri.
Començaren ensems suors i anyades,
i es va asseure a filar la Balenguera.

Tots els ahirs eleven aquest ara
llavorat de futurs, a on s'ajunten
dos rius lentíssims, dos corrents que empenyen
segles i morts esdevinguts paraula;
segles i morts esdevinguts terra
—arbre o amor— que vers la mort em dreça.

Seguirà el fosc treball de la filosa,
Perpetuant arrels, collites, somnis.
Però a les vostres mans avui s'ablamen
les velles heretats com un prodigi;
avui que sou, senzillament, un home
i una dona —Llorenç i Margarida—
drets en el vent d'aquesta terra immòbil.

La terra d'Argensa

Tençó

—I a tu què se te'n dona
 d'una pàtria trista
 una terra que sou
 salobrars i homes d'aigua?
 Per què tens a la boca
 una argelaga dura,
 una llum fitorada
 de frisances i aritges?
 La pàtria que dius
 no és al carrer, no plora
 pels camins i els capvespres
 la sang que se t'arrapa
 esqueixada a les venes.
 No tens muller
 com un raïm, la cambra
 per a tancar-hi el pur
 silenci de la vida,
 la discreta torrella
 d'ivori o el dolcíssim
 desmai de cap al tard?
 A tu que se te'n dona
 del miratge i del somni?

—Una antiga remor
 de cavalls i ones altes
 em convoca a l'inútil
 seguici de les ombres;
 estremit alçaré
 contra el vent l'aspre glavi,
 una imatge perduda,
 un vell mot, una encesa
 soledat o una pàtria

La terra d'Argensa

Passa, passeja, va a la feina

Qualque matí, en llevar-vos, en fermar
 parsimoniosament el nus de la corbata,
 en posar-vos l'abric camí del fàstic
 —el fàstic ensonyat de cada dia—,
 o en davallar de l'autobús, mentre la pluja
 tremola un record tendre, una puríssima
 tonada d'altre temps, de quan un dia,
 dissabte de desembre, va comprar-vos
 les sabates de goma i relliscàveu
 damunt les fulles del passeig, damunt
 el lluminós asfalt com una fruita
 o una carícia o una primavera...;
 qualque vespre també, tornant a casa,
 del braç de la fatiga, amb la companya
 i tèbia soledat sota l'aixella,
 us assalta a la gorja, a la cintura,
 se us arrapa a la pell, al cor o a l'ombra
 l'esglaiosa certesa.
 Llavors, si voleu, ja de certesa
 embolcallats, ja saünyant certesa,
 podeu dir-vos, alternativament,
 allò de *un golpe de ataúd en tierra es algo*
perfectamente serio
 i allò altre que diu *non omnis moriar*,
 fins a caure retuts.

I si tal volta
 arborés una espurna l'esperança,
 l'apagareu, humils, amb un somriure.

Poemes de Mondragó

Se querían, sabedlo.
Vicente Aleixandre

S'estimaren, saberem
 la urgència del sexe com les venes
 poden en un moment omplir-se d'aigua
 salobre, de sol d'estiu, de peixos
 saltadors.

S'amagaven
 per la nit del pinar o per les tèbies
 raconades de l'ombra.

Sortien, lassos,
 la remor de l'oratge o el llunyaníssim
 brogit de la ciutat.

En desvetllar-se l'endemà ella creia
 que a l'alcova hi havia olor de roses,
 i ell pensava el primer vers d'un poema
 que mai no arribà a escriure.

Les noces foren de pinyol vermell.
 Tenen un fill notari a la península
 i una filla amb promès.
 Són gent d'allò que en diuen respectable.

Tornen a casa cap al tard, lentíssims,
 assaborint cansadament la tarda.
 Amb una punta de frisança, els ulls
 se'ls perden qualche pic entre les branques
 dels arbres del carrer, com si sotgessin
 un rest de verdor o de carícia.
 Miren els anys, el cel, les hores seques,
 el rellotge i la pols. Caminen. Callen.

Poemes de Mondragó

Invitació a la dansa de la mort

Lleixant a part l'estil dels trobadors.

Ausiàs March

Davant el teu *gin-fizz*,
 la teva testa
 d'emperador romà,
 el teu pla d'aquesta tarda,
 la teva planxadíssima jaqueta, que portes
 amb tanta d'elegància com la teva
 estupidíssima conversa;
 davant els teus esquís a la Molina,
 el teu aperitiu,
 els teus ulls de vaca tendra
 filleta del papà, el teu peritatge
 a no sé quina escola
 especial, i l'uniforme
 de milícies universitàries;
 davant les filatures de ton pare,
 i els visons de ta mare,
 i el cotxe i el Liceo i *este*
castellano de colegio distinguido
(lo pasó genial, tú), només voldria escriure
 una sola paraula —la paraula—,
 escopir-te al rostre, tot dient-te
 que el ball començarà, que pots entrar-hi,
 deixant de banda tota cortesia.

La terra d'Argensa

Ed è subito serà.
Salvatore Quasimodo

Passa, passeja, va a la feina.
 Els arbres —fulles verdes, grogues—, el casino.
 La fira (quan era infant: els cavallets, cotó
 de sucre), la tarda, una mà
 decandida. Passa, passeja. El rellotge:
 un quart, dos quarts, tres quarts.
 El coneixen les fulles, l'acaronen —fulles
 grogues, verdes—, arbres
 urbans, urbaníssims. Voravia.
 Va a la feina. Passa, torna
 de la feina. Passeja.
 Dona. Diari. Diumenge.
 El fill. La filla. Capvespre. Cafè. Passeja.
 Passa. Torna.
 I, de sobte, la nit.

La terra d'Argensa

He dit allò que veia

Unes lamentables ganes de parlar de gladiols.

Miquel Bauçà

Em ballen dins la veu mots de diumenge,
expressions subtils de festa grossa
que els assenyats barons aprovarien
amb un somriure blanc.

Ah, la dolcesa
d'anomenar les flors i la bucòlica
d'antigues suposades primaveres;
dir camp i solitud per les fingides
volutes de crestell del decasíl·lab,
o recercar l'enigma que batega
dins el pinyol esquerp de les paraules.

Fora bell dir-vos coses d'harmonia,
petites metafísiques ingràvides,
pronunciar les hores que eren meves.

Però m'he d'escanyar la veu obscura
perquè hi ha els homes i el carrer, i és tanta
la maror que m'esqueixa temps i llavi,
que només sé dir allò que tu diries
ara i aquí, ran de la nit i l'odi

La terra d'Argensa

Accident de treball

Un poema ben tòpic.

(Perdoneu-me
de bell nou; però diuen
que això és el que cal fer fins que s'ensorrin
els muradals del fàstic o almenys vessi
la sang per cada boca, cara a cara.
Després —n'hi ha qui diuen— tindreu lleure
de sonar flautes i polsar la lira,
ja que així us abelleix. Ara, silenci.
Potser tenen raó; jo no m'hi fico.)

Vet ací, doncs, el poema
ben tòpic.

Heu de saber que aquest matí,
en el despatx
—un despatx, no us penséssiu, confortable,
amb *conditioned air* i galindoines
i amb un sol feridor a cada finestra—,
hem discutit,
amatents, paternals, cara rodona,
un xic de pompa, un bri de circumstància,
aquells trenta diners que val un home.

—Cas fortuït, qui en dubta; no cerquem la
responsabilitat agotzonada
sota el niló blanquíssim. Fou la víctima
—imprudent, com ho solen ser les víctimes—
qui dibuixà la pròpia
mort.

(Són descurats, aquests xarnecs, i no com
nosaltres, els senyors, que tenim cotxe,
i una muller, i fills, i anem a missa.)

—No cal dir res. Si l'home
hagués anat amb compte, no s'hauria
esbaldregat el cel sota la fúria
del dur torrent del crit.

—La cosa està ben clara. Comproveu-ho,
si us plau, al reglament
de no sé quins dallonses.
Tenim les mans ben netes
de la sang d'aquest just; però nosaltres,
amatents, paternals, cara rodona,
us pagarem fins a doblar i malla
ben comptant i dringant el preu d'un home.

Ens hem alçat. Uns ulls ja sense llàgrimes,
avesats a l'espant i a l'aspra sorra,
fitaven el trespol. Amb la consciència
del tot alleugerida,
hem partit al *week-end*. Era dissabte.

Aleshores,
jo no he pensat en unes mans pastades
de pols i de misèria, per sempre
retudes dins la pols; ni en una esquena
vinclada de treballs i de derrotes;
ni en un cor aturat; ni en una casa
barrada; ni en un poble
d'allà, molt lluny —qui sap?—, que s'encongia
als més tendres racons d'enyorança.
Us confesso
que no he pensat això.

I he clos la porta.

La terra d'Argensa

Punt i a part

Heus ací tot el que volia dir-vos.

J. M. Ll.

Des d'una ben honesta
torrella no d'ivori, d'aire i núvol,
he baixat al carrer, i em sadollava
de remors i de venes que s'arboren.

He vist abatre's els flagells damunt la
serpent vermella de la sang, i l'odi
llampeguejar pels horitzons de la pedra.
He vist el cor humiliat, les ombres
agombolant aquests carrers que estimo.

Ara en tinc prou. He dit allò que veia.
El setembre dibuixa llums i pàmpols
i un infant plora sol dins l'horabaixa.
Us deixo aquí la meua veu. Retorno
a la vella cadira, a la nit tendra
on l'abraçada esperaré i el somni
de l'amiga final, que vindrà amb l'alba
pel camí del silenci o de les roses.

La terra d'Argensa

Adesiara,
 a les fulles ensopides del capvespre,
 a l'esfondrada galleda dels somnis,
 a les hores furtades, per ventura
 en el tedi ensucrat del
 «bon dia tenga»,
 s'obren estranyes flors, llumenerets
 blaus de caminant en el crepuscle.

Vet ací, per exemple, Nicaragua:
 el vent d'un poble
 vinclant espigues tendres,
 inflant veles, gavines
 cap a llevant,
 encenent llumenerets
 blaus
 —hi arribarem tots plegats algun dia.

Adesiara,
 una rara claror omple les velles
 agendes
 reblides de telèfons oblidats,
 i en el caire tallant del desencís
 flamegen grímcoles de festa.

Vet ací, per exemple, Nicaragua:
 bandera al vent,
 la llibertat, un poble,
 per a tots els pobles,
 damunt runes i boscos,
 damunt asfalt, prostíbuls, petrodòlars,
 rialla clara de l'infant.

(Mentre tancam el llibre llegidíssim,
 una esperança de coloms travessa l'entrellum.)

Urbanitat i cortesia

Als vuitanta anys de Pere Quart

Finalment hem tornat de les vacances
pagades.
En vagó de tercera, com pertoca,
el cor apallissat, companys,
el cul batut per totes
les coces del menyspreu, de la ignomínia.
Tornàvem finalment de les vacances
pagades.
Hem mirat el país, els núvols de novembre;
hem vist la gent, el somris i la pena.
Tot de senyeres arnades.
Tocaven hores.
Ningú ja no ens rebia
a l'andana.
La cara entre les mans,
ens hem assegut
en un banc
de la sala d'espera.

La Capella dels Dolors i altres poemes

Morir senzillament

Paraules a Maria

La veritat, Maria, és que ben clares
vegades pens en tu. La voladissa
només d'una libèl·lula, un tendríssim
matí de juliol, tal volta una aura,
un lleu batec de fulles somnolentes
o per ventura l'ala de tristesa
que en una nit ben estrellada em toca
adesiara els polsos com si fossin
els tentacles de l'ànima, i me'ls deixa
suaument adolorits, et fan presència.
Llavors –ja t'ho he dit, poques vegades–
vens cap a mi, tan nul·la i petitona
com te n'anares buit enllà, repòs
enllà, o com vulguis que això es digui. Escolta,
si avui jo, el teu germà, goso inventar-te,
no és per fer-te el poema que caldria.
Posats a esser sincers hauré de dir-te
que m'importes ben poc, que fins i tot
en la trista infantesa que qui sigui
–tal volta Déu– volgué que fos la meva,
vaig sentir cap a tu un lentíssim odi,
un odi mansuet, com de per riure,
flonjo com les greixors que em turmentaven
de cap a peus el cos i una ombra grisa
em pintaven al rostre pacient,
corbat i humil com el dels idiotes.
(He de dir-te, Maria, que els de casa,
com que són prou correctes i fins cultes,
se n'amagaven, compassius, del fàstic
que jo els devia fer i, misteriosos,
només deixaven en el vent a lloure,
com una violenta papallona,
la paraula a mig dir, xiuxiuejada,
la paraula roent que era el meu signe:
«endocrinologia»... Bé, perdona,
t'ho diré més senzill: no era aleshores
més que un pobre tarat i per ventura
és per això que ara faig versos...). Basta.

Tornem a allò que et deia. Sí, Maria,
vaig odiar-te entre les pors nocturnes,
vaig odiar-te en l'òpal dels diumenges
casolans i dins l'ombra agombolada
de la nit de difunts, quan tu no eres
més que una llumeneta tremolosa
damunt l'oli votiu, un ramell tendre
de crisantems fresquíssims, olorosos,
tot just collits de l'hora, i una tomba
endreçada i polida a on —em deien—
vindriem un per un a retrobar-te.
Perquè tu eres la morta, la minúscula
morta nostra que estaves en el cel,
la nostra morta única, un finíssim
pretext perquè la mare, a trenc de fosca,
romangués un moment extasiada
amb l'esguard abocat a la finestra
i de sospirs omplint l'agre silenci
com qui de flors omple un cistell. Maria,
fores, de veritat, tan poca cosa!
Quaranta dies, un gemec llarguíssim,
un nom en el paper, una astorada
agonia petita, sense objecte,
uns ulls sense sorpresa, un cor en ruta
sense com ni per què..., oh, morta nostra,
única morta nostra!, oh tomba intacta
del dia de Tots Sants, amb sol i joia!
Després, a poc a poc... ja ho saps, Maria.
Però deixem això; no són els versos
que jo et volia fer, no són paraules
feixugues de carícies i pena
les que t'escup al rostre perquè et cremin.
No entens la meua veu? No sents l'entranya
que em bateja en el crit ple de terrossos,
d'aritges crudelíssimes, d'innúmers
desistiments, de glaçadors somriures,
de mala llet, si vols, que en tinc bastanta?
No em veus ombres enllà, fent de la meua
cremada soledat la fidelíssima
gossa dels meus camins, mentre l'esquena
se'm corba a poc a poc cap a la terra?
I, tanmateix, seria bell pensar-te,
oh germana impossible, fer-te viva,
donar-te uns ulls per a l'espant i el somni,

un sexe furiós i fecundíssim,
unes mans per al vol gojós del tacte.
Tu i jo, petita amor, dins la boscúria,
infants sentimentals, plens de silenci,
per caminois de cap al tard amb fràgils
petúnies sensibles i campànules...
Oh Maria Llompart, jo cant la teva
mort diminuta, la novella tomba,
el blanc enterrament, el plor de vidre
trencadís com un vals; cant per a sempre
les teves ales de paper de seda,
el teu mite feliç, el teu aroma
de sepulcre i colònia, el misteri
de les flors on tu vius, que s'obren, dures,
violentes al sol com les paraules.

Poemes de Mondragó

*In memoriam C.V., per a qui fou escrit,
fa temps i temps, aquest llunari.*

I ara ja saps la mort, Cèlia Viñas
—ai aquell foc, foquet, cendra astorada.
Ara ja saps la mort. No et calen versos
ni ocells ni primaveres per alçar-la.
Ho veus? No s'ha aturat un sol rellotge
ni s'ha estremit la seda de la cala;
el vent, que desconeix la teva absència,
ajup les herbes del record...

Descansa.

Nosaltres sols, amb tota la mort teva,
reprenem el camí.

Adeu, companya.

Poemes de Mondragó

Hivern

Morir, senzillament —morir-nos—,
 aquest hivern tan prim, de plomes d'àngel,
 a les set del capvespre, quan els vidres
 es tornen de vellut, quan la campana
 dolcíssima de l'ombra
 repica antics perfums de llenya seca
 i enamora, pel Born, els blaus fantasmes.
 Oh, morir-nos així,
 tan delicadament
 perfectes. Plorarien
 per nosaltres, potser, neules estranyes,
 betlems de sucre candi, alcoves buides...

Mira els petits records,
 infants vellíssims, al voltant de la llar.
 Saps que hi ha un pam de neu a les paraules?
 Mira-la aquí devora
 correcta i ben a punt, com de per riure,
 aquesta
 petita cosa, humil, sense importància,
 això tan simple, tan sabut: la mort.

Poemes de Mondragó

Veniu, Senyora Mort, ja tinc la cambra
 desada i ben a punt: el ram de roses,
 la música lentíssima, la seda,
 els morats en la nit: cita perfecta.
 Veniu, Senyora Mort, ja res no manca;
 us espero inquiet, bevent la copa,
 consultant el rellotge —trigau massa!—,
 passejant nerviós, picant de mans
 damunt qualsevol taula (a frec de polsos
 roselles de l'ahir floreixen tendres,
 i m'enerven, m'adormen, m'acaronen).
 Veniu pel vent, pel foc, pels miralls pàl·lids
 de velles cornucòpies, per l'alba
 travessada d'amor. Veniu molt lenta,
 besau-me a poc a poc, sens dir paraula,
 i que faci el plaer la seva feina.
 Veniu, Senyora Mort. Oh, trigau massa.

La Capella dels Dolors i altres poemes

Paraules de cretall

Romanç del patró Joan Llompart

Ja no tenc el cor antic,
Vaig llençar-lo sobre l'aigua;
mort de mar i mort d'amor
les gavines se'l menjaren.

El sol, ferit de setembre,
baixet ho digué a les fades
mentre a les parets del vent
penjava un exvot de flames.

Per bon fat o per mal fat
la mar torna d'escarlata;
tots els peixos, astorats,
de tanta amor s'ofegaven.

No ho sabeu, senyora mia?
Qui us ho diria, estimada?
La mort marinera em cerca
dins un xabec d'ala blanca.

Esperau-me a la vorera,
com un desmai desmaiada,
amb tot l'amor travessat
pel dard de l'agulla nàutica.

Campanes de Santa Creu,
arbres grocs de la Drassana,
el patró Joan Llompart
ha fuit per la cantonada,

i perquè el cor ja s'ha mort
—cor d'abans amb pluges blanques—
redoblen sobre la mar
els tamborers de la Sala.

Poemes de Mondragó

Un home agonitzant, aquí, a la vora

Un home agonitzant, aquí, a la vora,
 ho dic sense misteri, sense versos
 a penes, sense llum ni brodat a les paraules,
 com si fos un capvespre d'oficina.

Un home poderós com són els homes:
 un home amb carn i os, amb ulls i llavis
 i un parell de sabates per petjar
 la terra seguríssim —una pàtria,
 una terra ell mateix, quan l'horitzó
 quotidià, perfecte, s'acopava,
 agombolant les coses que sabia:
 la cadira i la taula, la cullera,
 el comptador de l'electricitat,
 la dona, el sexe, els fills («recordes
 aquella malaltia, aquell examen
 d'ingrés a l'Institut?»), la son, el tedi,
 les postres del diumenge, la corbata,
 els diners que s'acaben dia quinze.
 Un home agonitzant, aquí, a la vora.
 Demà, demà passat, a trenc de l'ombra,
 s'esborrarà per sempre la pissarra.
 Ho dic així, tal qual, sense cap gest,
 humiliant la sang a la injustícia.

La terra d'Argensa

Si fos possible
 si no es rompés
 el fil de la miloca
 si aquests rostres
 aquests gestos
 aquesta
 rosa nocturna
 aquesta
 blancor petita
 s'allunyessin
 per l'ombra dels violins
 es fonguessin
 urpes de glaç
 aortes
 lliures
 compareguessin
 mans
 mocadors de seda
 de matinada
 suors
 amors
 tactes
 de l'alba

—Heu perdut vós.

—Les cartes són marcades.

Mandràgola

Amb cor defès, mig fes, golut, fotut,
sonet amic, antic torna'm l'afany;
sense cap guany, estrany la clau al pany
i tot so-l'any mal averany m'acut.

M'emprèn a mi talment com la puput
en el claper. Remut de tot parany,
sigues, sonet antic, amic i plany
de fentes mans, de clam sorrut escut.

Mort creix en mi, la sang al grat del vent.
Ja res no em tol l'aspror de folla amor,
cendra i oblit esdevinguts present.

En tu viuran maror, follor, cremor
d'aquell que mor, retuts lament i accent,
desert d'amics, de béns e de senyor.

Mandràgola

Nevermore

Homenatge a Edgar Poe

Totes les tardors del món, tardors amples i blanques de Noruega, delicades tardors castellanques, tardors de la Xina amb crisantems, tardors xiuladores de muntanya, fantasmes de tardors o de galícies, totes les desistides fulles, colpegen els vidres de la finestra. Soc entre manuscrits, velles cartes d'amor, rínxols daurats, cantorals gòtics. Sol contra la nit que arriba, total, amb passes vellutades. Les gotineues dels corcs, com una pluja d'octubre, mullen lentes els prestatges. Macarona la música precisa, tallant, del fred. A defora creixen tombes. Arbres sentimentals, feixucs d'ocells, encenen racons i fumegen, imprecisos, cabdellant boirines, pluges. Em cau la mà dreta, a poc a poquet, cap al trespol. M'oblido d'ella. El crani de mon pare riu sarcàstic, feridor, sense cap pietat, damunt la taula escriptori. Els morts sotjant la casa, escorcollant calaixos, regirant mobles, cercant el fil perdut, desesperadament, darrere els llibres. Endevino de sobte la silueta de la teva mort, encara de bolquers, creixent adormideta en el bressol. Estrenc els punys i m'alço irat. Colpejo amb ràbia. Els llibres, els papers, els vidres i la pluja. Obro de bat a bat la finestra i les sedes. Van en doina les randes. Ploro. Molt circumspecte, amb gest empolsegat, estudiat, feliç gairebé, m'ajec en el taüt o en el silenci.

Mandràgola

Camí florit

Llevamà, card, fonollassa,
 rosella, cascall, lletsó,
 vinagrella, corritjola,
 ginesta, aritja, fonoll,
 passionera, cugula,
 mare-selva, safrà bord,
 floravia, canyaferla,
 baladre, argelaga, albó,
 falguera, olivarda, estepa,
 clavell de moro, coscoll,
 heura, contell, englantina,
 vidalba, murta, maimó,
 cama-roja, campaneta,
 ravenissa, bruc, guixó
 (i en l'aire color de vauma
 l'esgarrifança d'un poll).

Jerusalem

**Govern de les
Illes Balears**

Conselleria de Turisme,
Cultura i Esports

institut d'estudis
baleàrics

